

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Факультет фізико-математичний; історії та права
Кафедра теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці
та безпеки життєдіяльності;

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
професор М.І. Садовий

«29» серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 6 (НЗП 1.1.06) БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський) рівень вищої освіти**

Галузь знань: **08 Право**

(шифр, назва галузі)

Спеціальність: **081 Право**

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма **Право**

(назва)

Форма навчання **денна, заочна**

(денна, заочна.)

Робоча програма навчальної дисципліни **Безпека життєдіяльності та основи охорона праці**

(назва навчальної дисципліни)

розроблена на основі освітньо-професійної програми **Право**,

(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня **бакалавр** за спеціальністю **081 Право**

(шифр і назва спеціальності)

Розробники: **Ткачук Андрій Іванович, доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент**

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри **теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності**

Протокол від «29» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри **теорії та методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності**

_____ **Садовий М.І.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>08 Право</u> (шифр і назва)	Нормативна		
Індивідуальне навчально-дослідне завдання реферат (назва)	Спеціальність: <u>081 Право</u> (шифр і назва)	Рік підготовки		
		1-й	1-й	
Загальна кількість годин – 120		Семестр		
		II-й	II-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 70	Освітня програма: <u>Право</u> (шифр і назва)	30 год.	2 год.	
		Практичні, семінарські		
		20 год.	4 год.	
		Лабораторні		
		– год.	– год.	
		Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u> <u>рівень вищої освіти</u>	Самостійна робота	
			70 год.	114 год.
			Індивідуальні завдання:	
			– год.	
			Вид контролю:	
		залік	залік	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетенцій для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях, забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду.

Завдання вивчення дисципліни: 1) вивчення основних характеристик навколишнього та виробничого середовища, виявлення загальних закономірностей виникнення небезпек, їх властивостей, наслідків їх впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та життя, довкілля від небезпек; 2) опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу

та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику; 3) набуття майбутніми фахівцями в галузі "Права" компетенцій ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі **компетентності**:

загальні	фахові
<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (ІК).</p> <p>Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК-10).</p> <p>Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК-12).</p> <p>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та</p>	<p>Загальнокультурні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності; • знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання; • вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій; • здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень. <p>Професійні компетенції за видом діяльності охоплюють:</p> <p><i>виробничо-технологічна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек; • вміння оцінити сталість функціонування об'єкту господарювання в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтувати заходи щодо її підвищення; • вміння обґрунтувати та забезпечити виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків; <p><i>організаційно-управлінська діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • здатність орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки;

<p>закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК-13). Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (ФК-3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки; • вміння забезпечити координацію зусиль виробничого колективу в попередженні виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків; <p><i>проектно-конструкторська діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • вміння ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ і віднайти шляхи відвернення їхньої уражальної дії використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі; • вміння оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення; • вміння обґрунтувати нормативно-організаційні заходи забезпечення безпечної експлуатації технологічного обладнання та попередження виникнення надзвичайних ситуацій; <p><i>педагогічно-консультативна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій за надзвичайних ситуацій; • вміння надати допомогу та консультації працівникам та населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності та захисту у надзвичайних ситуаціях; <p><i>контрольно-консультативна діяльність:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями і показниками та надавати консультації працівникам організації (підрозділу) щодо підвищення його рівня; • здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії уражальних факторів.
--	--

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

знати: 1) умови безпечного функціонування природних та техногенних систем; 2) принципи сучасної методології кількісної оцінки природних та техногенних небезпек, їх аналіз та керування ризиками; 3) чинники негативного впливу на довкілля та людину; 4) характеристики, класифікації і нормування шкідливих та небезпечних факторів; 5) вплив психофізіологічних особливостей людини на формування її безпеки; 6) основні принципи індивідуальної та колективної безпеки; 7) основні положення законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці; 8)

- порядок дослідження виробничого травматизму; 9) технічні засоби виробничої санітарії (опалення, освітлення, засоби захисту від шуму та вібрацій, засоби захисту від теплового випромінювання); 10) вимоги безпеки при використанні електрообладнання; 11) причини електротравм;
- уміти:** 1) аналізувати та оцінювати небезпечні ситуації; 2) запобігати надзвичайним ситуаціям і організовувати усунення їх негативних наслідків; 3) ідентифікувати тип ситуації та оцінювати рівень небезпеки; 4) організувати розслідування нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві; 5) визначити вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця; 6) визначити вимоги щодо навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці з урахуванням їх функціональних обов'язків; 7) оцінити відповідність санітарно-гігієнічних умов праці нормам; 8) контролювати дотримання вимог з виробничої санітарії; 9) проводити інструктажі і навчання з охорони праці та безпеки життєдіяльності.
- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (**ПРН-1**);
  - здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання (**ПРН-2**);
  - самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій (**ПРН9**);
  - пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту (**ПРН-13**);
  - працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи (**ПРН-17**).

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Об'єкт, предмет та завдання безпеки життєдіяльності. Життєдіяльність. Безпека та небезпека. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Надзвичайні ситуації. Об'єкти підвищеної небезпеки. Поняття ризику. Види ризиків. Оцінка ризику. Сутність концепції прийнятного ризику. Управління ризиком.

Тема 2. Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Оцінка небезпечних факторів середовища за допомогою органів чуття. Види поведінки людини та її психічна діяльність. Психофізіологічні фактори небезпек.

Тема 3. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування. Основні визначення здоров'я. Вплив негативних факторів середовища на здоров'я людини. Здоровий спосіб життя. Вплив харчування на життєдіяльність людини. Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти. Екологічно безпечні продукти харчування. Методи виведення шкідливих речовин з організму людини. Харчування в умовах радіаційного забруднення.

Тема 4. Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Загальна характеристика небезпечних природних

явищ. Тектонічні небезпечні природні явища. Геологічні небезпечні природні явища. Гідрологічні небезпечні природні явища. Метеорологічні небезпечні природні явища. Пожежі у природних екосистемах. Біологічні небезпеки. Радіаційні небезпеки. Хімічні небезпеки. Гідродинамічні небезпеки. Вибухо- та пожежонебезпеки. Небезпечні події на транспорті.

Тема 5. Соціально-політичні небезпеки. Національна безпека України. Соціально-політичні конфлікти. Тероризм. Небезпеки загальної інформатизації суспільства. Маніпуляція свідомістю.

Модуль 2. Охорона праці в галузі

Тема 6. Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання. Загальні поняття про шкідливі речовини. Виробничий пил. Гігієнічне нормування шкідливих речовин. Методи боротьби із шкідливими речовинами на виробництві. Іонізуюче випромінювання. Дія іонізуючого випромінювання на організм людини. Норми радіаційної безпеки. Захист від іонізуючого випромінювання. Значення освітлення для успішної трудової діяльності. Види освітлення. Класифікація електромагнітних випромінювань і полів за частотним спектром, їх дія на організм людини та захист від них. Інфрачервоне та ультрафіолетове випромінювання.

Тема 7. Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони. Звук. Шум. Інфразвук. Ультразвук. Вібрація. Вплив параметрів мікроклімату на організм людини. Гігієнічне нормування параметрів повітря робочої зони. Визначення параметрів мікроклімату. Загальні заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. Призначення та класифікація систем вентиляції. Кондиціонування повітря робочої зони.

Тема 8. Електробезпека та пожежна безпека. Дія електричного струму на організм людини. Види електричних травм. Чинники, що впливають на тяжкість ураження електричним струмом. Системи засобів і заходів забезпечення електробезпеки. Основні поняття та визначення пожежної безпеки. Оцінка вибухопожежонебезпеки об'єкта. Способи і засоби гасіння пожеж. Основні правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України.

Тема 9. Правові та організаційні основи охорони праці в галузі. Поняття праці та охорони праці. Гігієна праці. Професійні захворювання, травми та нещасні випадки на виробництві. Основні законодавчі та нормативні акти про охорону праці. Нормативні акти про охорону праці, що діють у межах підприємства. Інструкції з охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 10. Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі. Органи державного управління охороною праці в Україні. Система управління охороною праці. Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Служба охорони праці на підприємстві. Комісія з питань охорони праці підприємства. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці. Атестація робочих місць за умовами праці. Навчання, інструктаж та стажування з питань охорони праці.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Безпека життєдіяльності												
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	13	4	2			7	13	1	1			11
Тема 2. Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	11	2	2			7	11					11
Тема 3. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	11	2	2			7	11					11
Тема 4. Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	13	4	2			7	13		1			12
Тема 5. Соціально-політичні небезпеки	13	4	2			7	13		1			12
Разом за Модулем 1	61	16	10			35	61	1	3			57
Модуль 2. Охорона праці в галузі												
Тема 6. Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	11	2	2			7	11					11
Тема 7. Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	11	2	2			7	11					11
Тема 8. Електробезпека та пожежна безпека	11	2	2			7	11					11
Тема 9. Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	13	4	2			7	12					12
Тема 10. Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	13	4	2			7	14	1	1			12
Разом за Модулем 2	59	14	10			35	59	1	1			57
Усього годин	120	30	20			70	120	2	4			114

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	4
2	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	2
3	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	2
4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	4
5	Соціально-політичні небезпеки	4
6	Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	2
7	Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	2
8	Електробезпека та пожежна безпека	2
9	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	4
10	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	4
	Разом	22

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	1
2	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	
3	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	
4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	
5	Соціально-політичні небезпеки	
6	Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	
7	Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	
8	Електробезпека та пожежна безпека	
9	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	
10	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	1
	Разом	2

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	2
2	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	2
3	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	2
4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	2
5	Соціально-політичні небезпеки	2
6	Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	2
7	Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	2
8	Електробезпека та пожежна безпека	2
9	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	2
10	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	2
	Разом	20

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	1
2	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	
3	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	
4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	1
5	Соціально-політичні небезпеки	1
6	Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	
7	Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	
8	Електробезпека та пожежна безпека	
9	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	
10	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	1
	Разом	4

4.3. Теми лабораторних занять

4.3.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>не передбачено</i>	
	Разом	

4.3.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>не передбачено</i>	
	Разом	

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	7
2	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	7
3	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	7
4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	7
5	Соціально-політичні небезпеки	7
6	Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	7
7	Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	7
8	Електробезпека та пожежна безпека	7
9	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	7
10	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	7
	Разом	70

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик як кількісна оцінка небезпек	11
2	Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки	11
3	Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування	11

4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дій. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	12
5	Соціально-політичні небезпеки	12
6	Шкідливі речовини та радіаційна безпека. Електромагнітні поля та випромінювання	11
7	Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація. Повітря робочої зони	11
8	Електробезпека та пожежна безпека	11
9	Правові та організаційні основи охорони праці в галузі	12
10	Управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці в галузі	12
	Разом	114

Примітка. Самостійна робота складається: з опрацювання матеріалу лекцій та підготовки до практичних занять, опрацювання та конспектування теоретичних питань поза лекціями.

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Для ІНДЗ даної дисципліни пропонуються реферат з теми.

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни *"Безпека життєдіяльності та основи охорона праці"* передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
  - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
  - наочні (презентація, демонстрування);
  - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
  - метод проблемного викладу матеріалу;
  - моделювання життєвих ситуацій;
  - мозковий штурм;

- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань практичного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять, консультацій, організації самостійної роботи у формі опитування, виступів на практичних заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо. Метою є перевірка рівня навчальних досягнень студента під час вивчення навчального матеріалу. Оцінка за ІНДЗ виставляється на практичному занятті з дисципліни на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Семестровий контроль у формі *заліку* з дисципліни "**Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі**" проводиться на останньому

практичному занятті шляхом визначення кінцевої суми балів після виставлення оцінок за всі практичні заняття та ІНДЗ.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

Тема № 1: "Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності.

Ризик як кількісна оцінка небезпек "

1. Правові основи безпеки життєдіяльності як науки.
2. БЖД як наука. Об'єкт, предмет та завдання БЖД. Характер дисципліни "Безпека життєдіяльності" та її співпраця з іншими науками.
3. Основні визначення поняття життя та діяльність.
4. Основні визначення поняття життєдіяльність, її забезпечуючі системи. Характерні ознаки життєдіяльності.
5. Основні принципи забезпечення життєдіяльності.
6. Чотири суттєві ознаки явища безпеки. Основні визначення поняття безпеки.
7. Культура безпеки. Основні потреби людини в контексті її безпеки. Поняття безпеки людини та парадигми людського розвитку.
8. Основні визначення поняття небезпека. Джерела, квантифікація, ідентифікація та номенклатура небезпек.
9. Основні таксономії небезпек.
10. Поняття шкоди та вражаючого фактору. Класифікація вражаючих факторів за їх походженням. Шкідливі та небезпечні вражаючі фактори.
11. Умови перетворення потенційної небезпеки в реальну. Послідовність її реалізації. Небезпечна зона. Умови виникнення найбільш небезпечної ситуації для людини.
12. Об'єктивні та суб'єктивні чинники, що визначають ступінь несприятливого впливу небезпеки на людину. Категорії серйозності дії небезпек.
13. Аксиоми безпеки життєдіяльності.
14. Поняття системи, її елементів, ергомічності, емерджентності, системотворного елементу. Системний аналіз. Системний аналіз у БЖД. Суб'єкт та об'єкт в системі "людина – життєве середовище". Межі середовища.
15. Основні компоненти життєвого середовища. Екологічні фактори.
16. Небезпечна подія, аварія, катастрофа, надзвичайна ситуація. Класифікація надзвичайних ситуацій. Види та рівні надзвичайних ситуацій.
17. Об'єкт підвищеної небезпеки, потенційно небезпечний об'єкт, небезпечна речовина, порогова маса небезпечних речовин. Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки.
18. Небезпека. Рівні ймовірності прояву небезпеки. Основні визначення поняття ризик. Соціальні трактовки ризику, європейський та американський підхід.
19. Основні класифікації ризиків. Індивідуальний, соціальний та системний ризики.
20. Оцінка ризику, модель ризику, стресор, реципієнт, експозиція.
21. Етапи оцінки ризику (формулювання проблеми, оцінка експозиції, оцінка очікуваних ефектів, характеристика ризику).
22. Основні методи визначення ризиків. Визначення ризику ретроспективно та перспективно. Оцінка рівня ризику. Способи кількісного розрахунку числових значень.

23. Поділ ризиків за ступенем припустимості. Абсолютна безпека. Сутність концепції допустимого ризику. Використання витратного механізму при визначенні розміру прийняттого ризику. Сумарний ризик.
24. Шляхи зниження ймовірності ризику до припустимого рівня. Загальне поняття та методи управління ризиком. Вартість управління ризиком.
25. Ризик-орієнтований підхід. Техногенний ризик, техногенна безпека, її декларація.
26. Управління ризиками при здійсненні діяльності на об'єкті господарювання.

Тема № 2: "Психологічна діяльність людини та її роль у забезпеченні безпеки"

1. Поняття органів чуття, аналізатора та сенсорного усвідомлення.
2. Види аналізаторів.
3. Поняття рецептора та основні його види.
4. Гранична (порогова) інтенсивність подразника.
5. Провідні нервові шляхи та мозковий центр аналізатора.
6. Наслідки від ушкодження будь-якої з трьох частин аналізатора.
7. Основні спільні властивості аналізаторів.
8. Основні недоліки роботи аналізаторів.
9. Основні випадки, коли зорові відчуття не відповідають реальній дійсності.
10. Нервова система, ЦНС, ВНС, стрес, безумовні та умовні рефлексії.
11. Осередки гальмування і осередки активності, стомлення нервової системи.
12. Психіка людини, види психічних явищ, перша та друга сигнальні системи.
13. Види поведінки. Свідомість конкретної людини і її самосвідомість.
14. Властивості людини як особистості.
15. Інтелект. Відповідальність.
16. Базові риси. Характер.
17. Якість людини, її здібності.
18. Відчуття та сприйняття.
19. Пам'ять та її види.
20. Мислення, аналіз, синтез, узагальнення, абстракція і конкретизація.
21. Психомоторні здібності. Увага та її характеристики. Емоції.
22. Психофізіологічні фактор потенційної небезпеки постійної та тимчасової дії.
23. Втома, перевтома. Причини формування хімічної та нехімічної залежності.

Тема № 3: "Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Безпека харчування"

1. Основні визначення поняття здоров'я.
2. Рівні опису цінності "здоров'я". Сфери здоров'я.
3. Рівні здоров'я в системі "людина-здоров'я-середовище". Поняття адаптації. Генетичний та фенотиповий рівні адаптації.
4. Ознаки здоров'я людини.
5. Демографічні показники оцінки здоров'я населення. Фактори, від яких залежить здоров'я людини. Негативні чинники способу життя. Загрози здоров'ю людини.
6. Вплив на стан здоров'я населення чинників соціального середовища.
7. Здоровий спосіб життя.
8. Вплив харчування на життєдіяльність людини.
9. Обмін речовин. Основні види харчових речовин. Макро- і мікрокомпоненти.

10. Білки.
11. Жири.
12. Вуглеводи.
13. Вітаміни. Мінеральні речовини. Мікроелементи.
14. Неправильне харчування та його наслідки. Раціональне харчування.
15. Основні принципи раціонального харчування.
16. Оптимальні режими харчування.
17. Харчові отруєння (бактеріальні, небактеріальні та мікотоксикози).
18. Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти.
19. Заходи зменшення надходження шкідливих речовин в організм людини (технологічні, сільськогосподарські та нормативні).
20. Ознаки "екологічно безпечних" харчових продуктів.
21. Методи виведення шкідливих речовин з організму людини.
22. Харчування в умовах радіаційного забруднення.

**Тема № 4: "Природні загрози та характер їхніх проявів і дій.
Техногенні небезпеки та їхні наслідки"**

1. Поняття небезпечного природного явища, природного стихійного лиха та його загальні властивості. Основні групи небезпечних природних явищ.
2. Прості та складні стихійні лиха. Вторинний техногенний ризик.
3. Виверження вулканів.
4. Землетруси.
5. Зсуви.
6. Селі.
7. Снігові лавини.
8. Обвал. Осип. Карст. Абразія.
9. Переробка берегів водосховищ. Осідання земної поверхні над гірничими виробками.
10. Гідрологічні небезпечні природні явища. Повінь. Паводок.
11. Підтоплення. Цунамі. Хвилі-вбивці.
12. Метеорологічні небезпечні природні явища. Сильні вітри.
13. Сильні снігопади і заметілі, снігові замети, морози.
14. Сильні ожеледі і тумани. Сильна спека, посуха, суховії.
15. Сильні дощі, град, гроза, блискавка.
16. Пожежа. Основні вражаючі фактори пожеж. Поняття та види лісових пожеж.
17. Лісові низові та верхові пожежі. Підземні (торфові) та степові пожежі.
18. Вражаючі фактори біологічної дії.
19. Інфекційні захворювання людей.
20. Інфекційні захворювання тварин.
21. Інфекційні захворювання рослин.
22. Радіаційні небезпеки.
23. Хімічні небезпеки.
24. Гідродинамічні небезпеки.
25. Вибухо- та пожежонебезпеки.
26. Небезпечні події на транспорті.

Тема № 5: "Соціально-політичні небезпеки"

1. Громадська безпека і порядок. Державна, воєнна і національна безпека

України. Загрози національній безпеці і національні інтереси України.

2. Сектор безпеки і оборони. Сили безпеки і оборони. Оборонно-промисловий комплекс.
3. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони та основні принципи, що визначають порядок її формування. Фундаментальні національні інтереси.
4. Основні реальні та потенційні загрози національній безпеці у зовнішньополітичній сфері, сфері державної безпеки, воєнній та сфері безпеки державного кордону.
5. Основні реальні та потенційні загрози національній безпеці у внутрішньополітичній, економічній, соціальній та гуманітарній сферах.
6. Основні реальні та потенційні загрози національній безпеці у науково-технологічній, цивільного захисту, екологічній та інформаційній сферах.
7. Повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки.
8. Конфлікт. Суб'єкти соціально-політичного конфлікту. Форми перебігу конфліктів.
9. Воєнно-політичні відносини, обстановка, ризик, виклик. Загроза застосування воєнної сили. Воєнний і збройний конфлікт.
10. Війна, бойові дії, високоточна зброя. Основна причина виникнення воєн.
11. Пряма мета війни. Ознаки вітчизняної війни. Громадянська війна. Геноцид.
12. Риси, які притаманні сучасним воєнним конфліктам. Можливі наслідки для населення і території країни від сучасних воєн і збройних конфліктів.
13. Найбільш актуальні загрози національній безпеці України.
14. Стратегія воєнної безпеки України. Основні аспекти воєнної безпеки України на глобальному рівні. Найбільш загрозливі безпекові аспекти України на регіональному та національному рівні.
15. Поняття тероризму, терористичної діяльності, терористичного акту. Терорист. Терористична група. Терористична організація. Заручник.
16. Технологічний та міжнародний тероризм. Тероризм як соціальне явище. Фінансування тероризму.
17. Види тероризму за причинами його виникнення.
18. Боротьба з тероризмом та суб'єкти, які безпосередньо її здійснюють.
19. Антитерористичний центр при СБУ. Антитерористична операція.
20. Інформація. Інформаційне середовище. "Комп'ютерні" небезпеки.
21. Соціалізація. Засоби, що використовуються при реалізації методів маніпуляції людською свідомістю. Початок процесу маніпулювання та його наслідки.
22. Масова дезінформація. Навіювання.
23. Гіпноз. Реклама.
24. Нейролінгвістичне програмування.

Тема № 6: "Шкідливі речовини та радіаційна безпека.

Електромагнітні поля та випромінювання"

1. Шкідливі речовини. Шляхи надходження шкідливих речовин в організм людини. Гострі та хронічні отруєння. Ступінь отруєння людини шкідливими речовинами. Спільна дія шкідливих речовин.
2. Класифікації небезпечних хімічних речовин за їх практичним використанням та характером впливу на організм людини.

3. Класифікації шкідливих речовин за вибірковістю та тривалістю дії.
4. Виробничий пил. Основні фізико-хімічні властивості та класифікації пилу.
5. Вражаюча дія пилу. Пневмоконіоз. Силікоз.
6. Гігієнічне нормування шкідливих речовин. Робоча зона. ГДК. Гранично допустима концентрація шкідливої речовини у повітрі робочої зони та її типи.
7. Шкідливі речовини односпрямованої та неодноспрямованої дії. Класи небезпеки шкідливих речовин. Контроль стану повітряного середовища.
8. Загальні заходи та засоби попередження забруднення повітряного середовища на виробництві та захисту працюючих.
9. Засоби індивідуального захисту від шкідливих речовин. Засоби індивідуального захисту органів дихання.
10. Іонізуючі випромінювання. Джерела іонізуючих випромінювань. Способи опромінення організму людини. Основні види іонізуючого випромінювання.
11. Основні характеристики іонізуючого випромінювання. Дози іонізуючого випромінювання. Потужність доз (рівень радіації).
12. Особливості дії іонізуючого випромінювання на організм людини.
13. Радіаційні ураження. Форми променевої хвороби.
14. Норми радіаційної безпеки.
15. Засоби та заходи захисту від ІВ. Захист працівника від негативного впливу джерела зовнішнього ІВ. Засоби індивідуального захисту від ІВ.
16. Видиме світло. Зорова адаптація, акомодация та конвергенція. Раціональне освітлення. Робоча міопія. Світлобоязнь. Астигматизм.
17. Кольорове оточення. Переадаптація. Вимоги до виробничого освітлення.
18. Класифікація виробничого освітлення залежно від джерела світла. Природне освітлення.
19. Штучне освітлення. Джерела штучного освітлення.
20. Природні та штучні джерела ЕМП. Основні параметри ЕМХ. Діапазони ЕМВ.
21. Біологічні та функціональні несприятливі ефекти впливу ЕМП на людину.
22. Захист від електромагнітних випромінювань і полів.
23. Інфрачервоне випромінювання.
24. Ультрафіолетове випромінювання.

Тема № 7: "Шум, інфразвук, ультразвук та вібрація.

Повітря робочої зони"

1. Звук, звукові повітряні хвилі, повітряний звук, звукове поле. Характеристики звукової хвилі. Діапазони звукового спектру.
2. Звукове відчуття і сприймання звукового сигналу. Слуховий аналізатор людини. Октава. Абсолютний поріг звукової чутності.
3. Рівень звуку. Децибел. Рівень гучності. Гострота слуху та абсолютний слух.
4. Шум. Основні джерела шкідливого шуму.
5. Класифікації шумів за походженням, частотно-амплітудними параметрами та часовими характеристиками. Спектри шумів. Класифікація шумів за характером спектра.
6. Класифікація шумів за характером негативного впливу на людину. Туговухість. Шумова хвороба.
7. Методи та засоби захисту від шуму. Комплекс заходів по зменшенню шуму в

джерелі його виникнення.

8. Засоби та заходи колективного захисту, що зменшують шум на шляху його поширення. Організаційно-технічні засоби захисту від шуму та заходи лікувально-профілактичного характеру.
9. Інфразвук, його характеристики та основні джерела. Несприятливий вплив інфразвуку на організм людини, методи боротьби.
10. Ультразвук, його характеристики та основні джерела. Несприятливий вплив ультразвуку на людину, методи боротьби.
11. Поняття вібрації. Джерела вібрації. Основні характеристики вібрації.
12. Класифікації вібрації за способом передачі тілу людини та за джерелом виникнення. Класифікації вібрації за місцем дії та часовими характеристиками.
13. Вплив вібрації на організм людини. Вібраційна хвороба.
14. Гігієнічне та технічне нормування вібрації. Вимірювання вібрації.
15. Заходи та засоби захисту від вібрації.
16. Мікроклімат. Параметри мікроклімату. Терморегуляція. Способи віддачі тепла організмом людини. Вплив вологості на віддачу тепла випаровуванням.
17. Вплив різниці між температурою шкіри і оточуючого повітря на конвективний теплоперенос. Відвід тепла радіаційним тепловим потоком. Інтенсивність праці. Нормальне теплове самопочуття людини. Перегрів. Тепловий удар. Верхня межа терморегуляції.
18. Робоча зона. Оптимальні і допустимі мікрокліматичні умови.
19. Визначення параметрів мікроклімату.
20. Нормалізація параметрів мікроклімату за допомогою комплексу заходів та засобів колективного захисту, які включають удосконалення технологічних процесів, раціональне розміщення технологічного устаткування та автоматизації і дистанційного керування технологічними процесами.
21. Нормалізація параметрів мікроклімату за допомогою раціональної вентиляції, опалення й кондиціонування повітря, раціоналізації режимів праці й відпочинку, застосування теплоізоляції устаткування й захисних екранів та використання ЗІЗ.
22. Вентиляції, її основні завдання, класифікації та санітарно-гігієнічні вимоги.
23. Природна вентиляція.
24. Штучна вентиляції.
25. Кондиціонування повітря робочої зони.

Тема № 8: "Електробезпека та пожежна безпека"

1. Термічна, електролітична, біологічна та механічна дії струму. Електрична дуга.
2. Причини виникнення електротравм та загальні електротравми. Електричний шок.
3. Місцеві електротравми (електричний опік, електричні знаки, механічні пошкодження, електрометалізація шкіри, електроофтальмія).
4. Чинники електричного характеру, що впливають на тяжкість ураження людини електричним струмом (сила струму, значення прикладеної напруги, електричний опір тіла людини, частота змінного струму, вид струму).
5. Чинники неелектричного характеру, що впливають на тяжкість ураження людини електричним струмом (шлях проходження струму через тіло людини,

тривалість дії струму, індивідуальні особливості та стан людини, чинник раптовості дії струму).

6. Чинники виробничого середовища, що впливають на тяжкість ураження людини електричним струмом (температура, вологість і запиленість повітря, забруднення повітря хімічно-активними речовинами, біологічне середовище).
7. Електробезпека. Електроприміщення. Електроустановки. Система технічних засобів і заходів забезпечення електробезпеки.
8. Система електрозахисних засобів та запобіжних пристосувань. Система організаційно-технічних заходів забезпечення електробезпеки. Вимоги до проведення робіт зі зняттям напруги в діючих електроустановках чи поблизу них.
9. Вогонь. Пожежа. Збитки від пожеж (прямі, побічні). Соціальні наслідки пожежі. Пожежна безпека об'єкта. Основні напрямки забезпечення пожежної безпеки. Небезпечні фактори пожежі та їх вторинні прояви. Системи пожежної безпеки.
10. Запалювання. Займання горючої рідини. Горіння. Умови виникнення горіння. Горюче середовище. Види горіння за його продуктами. Гомогенне та гетерогенне горіння.
11. Стадії розвитку горіння. Механізм поширення полум'я. Поділ горіння за швидкістю поширення полум'я. Форми горіння за походженням та зовнішніми особливостями.
12. Класи пожеж. Пожежовибухонебезпека речовин та матеріалів, групи горючості.
13. Категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Пожежонебезпечна зона. Класи пожежонебезпечних зон.
14. Вибухонебезпечна зона. Класи вибухонебезпечних зон.
15. Пожежогасіння. Основні способи примусового припинення процесу горіння.
16. Вогнегасні речовини та основні їх види (вода, водяна пара, водні розчини солей, хімічна піна, інертні та негорючі гази, вогнегасні порошки). Вибір вогнегасної речовини.
17. Первинні засоби пожежогасіння. Вогнегасник. Основні види вогнегасників.
18. Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки в навчальних закладах.
19. Вимоги пожежної безпеки до утримання території, будівель, приміщень та споруд, евакуаційних шляхів і виходів в навчальних закладах.
20. Вимоги пожежної безпеки до електроустановок в навчальних закладах та установах.
21. Вимоги до утримання технічних засобів протипожежного захисту в закладах освіти.
22. Порядок дій у разі виникнення пожежі в навчальних закладах та установах.
23. Вимоги пожежної безпеки до приміщень різного призначення, що належать до системи освіти України.
24. Навчання з питань пожежної безпеки в навчальних закладах та установах.

Тема № 9: "Правові та організаційні основи охорони праці в галузі"

1. Поняття роботодавця, працівника та праці. Поняття охорони праці. Основна мета, групи завдань та задачі охорони праці.
2. Гігієна праці, виробнича санітарія, працездатність, робочий день, постійне робоче місце, гігієнічні нормативи умов праці. Умови праці. Несприятливі

умови праці.

3. Гігієнічна класифікація праці за 4 класами умов праці.
4. Поняття захворювання, професійного захворювання та його діагнозу, виробничо зумовленого захворювання, професійного отруєння. Гострі та хронічні професійні захворювання й отруєння.
5. Виробничі травми та їх класифікації. Основні визначення та групи нещасних випадків на виробництві.
6. Організація розслідування нещасних випадків, профзахворювань працівників. Комісія з розслідування нещасного випадку на виробництві.
7. Обставини, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування від нещасного випадку (профзахворювання (отруєння) на виробництві).
8. Територія підприємства (установи, організації). Нещасні випадки не виробничого характеру, які підлягають розслідуванню.
9. Порядок розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти під час освітнього процесу.
10. Загальні закони України, що визначають основні положення про охорону праці. Спеціальні законодавчі акти в галузі охорони праці. Нормативно-правові акти з охорони праці, міжгалузеві та галузеві НПАОП. Відомчі документи про охорону праці. Державні стандарти Системи стандартів безпеки праці (ГОСТ ССБТ). Реєстр НПАОП.
11. Закон України "Про охорону праці" та його I-й розділ "Загальні положення" і II-й розділ "Гарантії прав на охорону праці".
12. III-й розділ "Організація охорони праці" ЗУ "Про охорону праці".
13. IV-й розділ "Стимулювання охорони праці" і V-й розділ "Нормативно-правові акти з охорони праці" ЗУ "Про охорону праці".
14. VI-й розділ "Державне управління охороною праці", VII-й розділ "Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці" і VIII-й розділ "Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці" ЗУ "Про охорону праці".
15. Кодекс законів про працю України та його загальна характеристика. Глава II "Коллективний договір" КЗпП.
16. Глава III "Трудовий договір" КЗпП. Трудова книжка.
17. Охорона праці жінок.
18. Нормативні акти про охорону праці, що діють у межах підприємства.
19. Інструкції з охорони праці.
20. Форми відповідальності за порушення законодавства про охорону праці.
21. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, застрахована особа, страхувальники.
22. Платники єдиного внеску. Мінімальний страховий внесок
23. Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.
24. Цільові страхові фонди.
25. Фонд соціального страхування України.
26. Страхові експерти з охорони праці.

Тема № 10: "Управління, нагляд і громадський контроль

за охороною праці в галузі"

1. Управління охороною праці. Органи державного управління охороною праці в Україні. Компетенції Кабінету Міністрів України в галузі охорони праці. Повноваження міністерств та ін. центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці.
2. Повноваження місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та об'єднань підприємств в галузі охорони праці.
3. Державна служба України з питань праці, її завдання та складові.
4. Система управління охороною праці. Основні складові СУОП підприємства.
5. Основні функції та завдання управління охороною праці.
6. Види контролю за станом охорони праці. Види внутрішнього контролю за станом охорони праці на підприємстві.
7. Державний нагляд за додержанням законів та інших НПАОП. Права і рішення посадових осіб Держпраці України.
8. Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.
9. Служба охорони праці підприємства, умови створення, підпорядкування та ліквідації.
10. Основні завдання та функції служби охорони праці.
11. Спеціалісти служби охорони праці підприємства.
12. Комісія з питань охорони праці підприємства.
13. Основні завдання та права комісії з питань охорони праці підприємства.
14. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.
15. Функціональні обов'язки та права уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці.
16. Атестація робочих місць за умовами праці, коли проводиться та що передбачає.
17. Ким проводиться атестація робочих місць за умовами праці, її результати та контроль
18. Загальні положення про навчання, інструктажі та стажування з питань охорони праці.
19. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці.
20. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці в закладах освіти.
21. Організація проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності в закладах освіти.
22. Стажування (дублювання) та допуск працівників до роботи.

Теми рефератів з дисципліни

"Безпека життєдіяльності та основи охорона праці"

1. Історія розвитку "Безпеки життєдіяльності" як науки.
2. Концепція ООН "Про сталий людський розвиток".
3. Стратегія національної безпеки України.
4. Рада національної безпеки та оборони України.
5. Служба Безпеки України.
6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій.
7. Діяльність ООН — основа міжнародної безпеки і безпеки особи.
8. Міжнародне співробітництво України з питань безпеки життєдіяльності та

спільних дій у разі транскордонних екстремальних ситуацій.

9. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності в Україні.
10. Міжнародна організація праці.
11. Міжнародне гуманітарне право.
12. Криміногенні ситуації та найбільш характерні випадки їх прояву в Україні.
13. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру.
14. Безпека в натовпі.
15. Забезпечення особистої фізичної безпеки.
16. Технічні засоби самооборони.
17. Юридичні документи, що підтверджують права та межі самооборони.
18. Стан та динаміка розвитку проявів тероризму.
19. Кримінально-правова оцінка тероризму.
20. Стратегія захисту від тероризму.
21. Індивідуальні та колективні дії під час терористичних актів.
22. Економічні війни.
23. Економічна розвідка та промисловий (комерційний) шпіонаж.
24. Комерційна таємниця.
25. Інтелектуальна власність та її захист.
26. Захист промислової власності.
27. Система забезпечення корпоративної безпеки об'єкта економіки.
28. Служба безпеки об'єкта економіки.
29. Зовнішні та внутрішні джерела загроз безпеці об'єкта економіки.
30. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
31. Використання підручних матеріалів при наданні першої медичної допомоги.
32. Перша медична допомога при зовнішніх та внутрішній кровотечах.
33. Види отруєнь. Перша медична при отруєннях.
34. Перша медична допомога при переломах та вивихах.
35. Види опіків. Перша медична допомога при опіках.
36. Перша медична допомога при електротравмах.
37. Перша медична допомога при обмороженнях та переохолодженнях.
38. Перша медична допомога при серцевому нападі.
39. Перша медична допомога при задусі, судомах, непритомності.
40. Проведення реанімаційних заходів при наданні першої медичної допомоги.
41. Охорона праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.
42. Нормативно-правові акти з охорони праці.
43. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.
44. Державна служба України з питань праці.
45. Кабінети промислової безпеки та охорони праці.
46. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.
47. Охорона праці користувачів персональних комп'ютерів.

Вимоги до вибору теми реферату студентом: номер теми реферату повинен відповідати номеру даного студента в списку групи в журналі на практичні заняття з БЖД та ОПвГ (**наприклад**, студент **Сидоренко Сидор Сидорович**, який перебуває в списку своєї академічної групи під № 5, обирає тему реферату тільки під № 5 – "Служба Безпеки України").

Вимоги до оформлення реферату: обсяг реферату повинен бути не менше 10 сторінок (формат А4) основного тексту зі вступом та висновками (+ ще три сторінки – титульна сторінка, зміст та список літератури), шрифт основного тексту – 14, стиль – Times New Roman, інтервал – одинарний, всі поля по 2 см, вирівнювання основного тексту по ширині (заголовки – по центру), **текст державною мовою**, в списку літератури не менше 5 джерел з обов'язковими посиланнями на них в тексті реферату (в основному тексті обов'язково ставиться номер джерела в квадратних дужках в кінці цитованого матеріалу з даного джерела).

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання											Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	ІНДЗ	
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	10	100

T1, T2, ..., T10 – теми практичних занять.

Примітка: На кожному практичному занятті студент за відповідь може набрати максимум 9 балів. Під час оцінювання на практичних заняттях враховується: знання теоретичного матеріалу, що є основою проведення даної роботи; вміння планувати свою роботу; вміння аналізувати та складати таблиці, блок-схеми, принципові схеми тощо; вміння класифікувати та узагальнювати опрацьований матеріал; вміння узагальнювати поданий теоретичний матеріал та робити основні висновки із засвоєного матеріалу.

Норми оцінювання усних відповідей:

- Оцінка "відмінно" (A – 9 балів) ставиться тоді, коли студент виявляє правильне розуміння змісту розглядуваних понять, дає точне визначення й тлумачення таких понять, правильно їх класифікує, будує відповідь за власним планом, супроводжує її прикладами, вміє застосовувати знання у новій ситуації, при виконанні практичних завдань; може встановити зв'язок між матеріалом, що вивчається із раніше вивченим.

- Оцінка "добре" (B – 8 балів) ставиться, якщо відповідь задовольняє основні вимоги до відповіді на оцінку "відмінно", але допущено 1-3 неточності. Теж саме, але у відповіді не використовується власний план розповіді, не приводяться приклади, не застосовуються знання у новій ситуації, немає зв'язку з раніше вивченим – "добре" (C – 7 балів).

- Оцінка "задовільно" (D – 6 балів) ставиться, якщо більша частина відповіді задовольняє вимоги до відповіді на оцінку "добре", але виявляються окремі прогалини, які не перешкоджають подальшому засвоєнню програмного матеріалу. Теж саме, з урахуванням, що при цьому наявні неточності у відповіді, виникають складнощі при наведенні прикладів та відповідей на уточнювальні питання – оцінка "задовільно" (E – 5 балів).

- Оцінка "незадовільно" (FX – 1-4 балів) ставиться тоді, коли студент не оволодів основними знаннями та вміннями відповідно до вимог навчальної програми.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано
35-59	FX	незадовільно	
1-34	F	незадовільно	

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Охорона праці в галузі. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітнім рівнем "магістр" / А.І. Ткачук, С.М. Богомаз-Назарова, С.О. Кононенко. Перевидання, доповнене та перероблене. Кропивницький: ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард". 2018. 128 с.
2. Охорона праці в галузі права : навч. посібник [для підгот. магістр. і спец. у вищ. закл. освіти юрид. профілю] / В.Г. Грибан, В.А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 284 с.
3. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник / В.В. Зацарний, О.В. Зацарна, О.В. Землянська, Н.А. Праховнік. К.: НТУУ "КПІ", 2016. 230 с.
4. Безпека життєдіяльності: Підручник. 2-ге видання / О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В.І. Применко та ін. К. : "Центр учбової літератури", 2016. 448 с.
5. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге видання / О.І. Запорожець, О.С. Протоєрейський, Г.М. Франчук та ін. К. : "Центр учбової літератури", 2017. 264 с.
6. Охорона праці в галузі : навчальний посібник / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький та ін. К. : "Центр учбової літератури", 2017. 322 с.
7. Леськів Г.З., Верескля М.Р. Безпека життєдіяльності та охорона праці : навчальний посібник. Львів, 2018. 262 с.
8. Безпека життєдіяльності: навч. посібник / Стиценко Т.Є. та ін. Харків: ХНУРЕ, 2018. 336 с.
9. Охорона праці у галузі: навч. пос. / Я.Ю. Агій, І.М. Лях. Ужгород: ПП "АУТДОР-ШАРК", 2015. 200 с.
10. Планування діяльності загальноосвітнього навчального закладу : [навч.-метод. посіб. для системи післядипл. освіти] / О.Е.Жосан. Кіровоград : КОІППО, 2012. 168 с.
11. Охорона праці в галузі освіти. Навч.-метод. посібник / Гаркушевський В.С., Іванчук А.В., Матвійчук А.Я. та ін. Вінниця: 2013. 147 с.
12. Охорона праці в галузі освіти: Навчально-методичний посібник / В.І. Кошель,

- Г.П. Сав'юк, Б.С. Дзундза. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. 154 с.
13. Курс лекцій з дисципліни "Охорона праці в галузі" / В.І. Заїченко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2014. 160 с.
  14. Охорона праці в галузі інформаційних технологій : навч. посіб. / В.І. Голінько, М.Ю. Іконніков, Я.Я. Лебедєв ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. Д. : НГУ, 2015. 246 с.
  15. Охорона праці в галузі : навчальний посібник / В.П. Полетаєв, О.А. Крюковська. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2015. 363 с.
  16. Охорона праці в галузі. Навчальний посібник / Ю.Я. Вовк, І.П. Вовк. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А. 2015. 172 с.
  17. Охорона праці у галузі: навч. пос. / Я.Ю. Агій, І.М. Лях. Ужгород: ПП "АУТДОР-ШАРК", 2015. 200 с.
  18. Охорона праці в галузі освіти: навч.-метод. посіб. / Т.Ю. Єрічева, Н.А. Харченко Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я.М., 2017. 93 с.
  19. Охорона праці в галузі : навчальний посібник / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький та ін. К. : "Центр учбової літератури", 2019. 322 с.

Допоміжна

1. Анісімов М.В., Кононенко С.О. Охорона праці в галузі. Курс лекцій: Навч. посібник для студентів пед. навч. закладів. 2-ге вид., перероб. і доп. Кіровоград: Поліграфічне підприємство "ПОЛУМ", 2008. 135 с.
2. Охорона праці в галузі (для хімічних спеціальностей): Навч. посібник / О.А. Крюковська, К.О. Левчук. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011. 230 с.
3. Зеркалов Д.В. Безпека праці. Монографія. К.: "Основа". 2012. 637 с.
4. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. Навчальний посібник / Д.В. Зеркалов. – К.: "Основа". 2011. 551 с.
5. Охорона праці в галузі: організаційні засади охорони праці у вищих аграрних закладах / О.В. Войналович, Н.М. Рідей, О.В. Зазимко. Херсон : "ОЛДІ-ПЛЮС", 2014. 336 с.
6. Охорона праці у галузі. Навч. посіб. для студентів спеціальностей гуманітарного профілю / О.Г. Левченко, Д.В. Зеркалов, О.І. Полукаров та ін. К.: "Основа". 2014. 384 с.
7. Бегун В.В., Науменко І.М. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки). К.:УАНП "Фенікс", 2004. 328 с.
8. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал", 2004. 560 с.
9. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. 384 с.
10. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. 304 с.
11. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 320 с.
12. Максимова Н.Ю. Безпека життєдіяльності: Соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії: Навч. посіб. К.: Либідь, 2006. 328 с.
13. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. Луганськ: Вид-

- во Східноукр. нац. ун-ту. ім. В. Даля, 2006. 284 с
14. Геврик Є.О. Безпека життєдіяльності. К.: Ельга-Н, КНТ, 2007. 384 с.
  15. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. 158 с.
  16. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009. 264 с.
  17. Мягченко О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 384 с.
  18. Основи охорони праці. Модуль 1: Правові та організаційні питання охорони праці, основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії : навч.-метод. посібник / Е.Н. Абільтарова, М.С. Корець, С. М. Яшанов. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. 409 с.
  19. Атаманчук П. С., Мендерецький В. В., Панчук О. П. Чорна О. Г. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 276 с.
  20. Управління охороною праці: Навч. посібник. / Ткачук К.Н., Мольчак Я.О., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І., Ткачук К.К., Полукаров Ю.О., Стасюк В.М. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. 288 с.
  21. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: Видавничий центр "Академія", 2012. 224 с.
  22. Основи охорони праці. Модуль 2: Основи безпеки праці, пожежної безпеки : навч.-метод. посібник / Е.Н. Абільтарова, М.С. Корець, С.М. Яшанов. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. 387 с.
  23. Основи охорони праці: Підручник. 3-тє видання, доповнене та перероблене / К.Н. Ткачук, В.В. Зацарний, Д.В. Зеркалов та ін. К. : Основа, 2014. 456 с.

5.2. Методичне забезпечення

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітнім рівнем "бакалавр" / А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. Кропивницький: ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард". 2019. 204 с.

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

Бібліотечна література, навчальний посібник з курсу в електронному варіанті, інформаційно-методичні матеріали до початку вивчення курсу,

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій - <http://www.dsns.gov.ua>
2. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» <http://www.nau.ua/>.
5. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
6. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://erriu.ukrtel.net/index.html>.
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Американського вулканічного товариства

- <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
  10. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
  11. <http://dsp.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної служби України з питань праці (Держпраці).
  12. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
  13. <http://www.fssu.gov.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування України.
  14. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».
  15. <http://www.dsns.gov.ua> - Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
  16. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотуркменському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол № 2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).